

siges, at Fremtidens statistiske Opgaver fuldt saa meget kræver en energisk og maalbevidst Indsamling af Iagttagelser som en Udvikling af specielle matematiske Formler og Hjælpemidler. Bogen har en stor Mission paa dette afgørende Punkt. Den er samtidig udkommen paa Tysk, og man maa haabe, at det vil føre til, at den maa blive læst ogsaa i engelsktalende Lande.

En Anmeldelse af den foreliggende Bog slutter naturligt med et Ønske om, at det maa lykkes den fremtidige Lærer i Statistikens Teori stadig at forny det Fag, hvis Stade ved Københavns Universitet har været dette — og ikke blot Statsvidenskaben — til saa stor Gavn og Hæder.

Jens Toftegaard.

HENRIK PEDERSEN: **De danske Landbrug.** Fremstillet paa Grundlag af Forarbejderne til Christian V's Matrikel 1688. 482 S. Gyldendalske Boghandel. København 1928. Pris 12 Kr.

Da Lektor Henrik Pedersen i Februar 1926 døde, efterlod han sig et næsten færdigtrykt Værk, som en Kreds af Venner nu har udgivet med Støtte fra Carlsbergfondet. Det statelige Værk paa over 500 Sider giver i tabellarisk Form en Oversigt over Ejendommene her i Landet i Aarene 1682—88, deres Hartkornstilliggende og det dyrkede Areal. I Værkets Tabel I er disse Oplysninger meddelte for hver Bosættelse, d. v. s. Landsby eller enligt liggende Gaard, og for hver Landsby gives der Oplysning om Antallet af Gaarde og Huse med Hartkorn, Antal Huse uden Hartkorn samt anden skyldsæt Jord. En Sammentælling oplyser, hvor meget Hartkorn og hvor stort Areal i Tdr. Land Landsbyen havde. I Tabel II er disse Oplysninger meddelt summarisk for Herreder, Amter og Landsdele. Tabel III giver for hvert Amt Oplysning om „Besiddelsesforholdet“ (Krongods, Kirkegods, Universitets- og Skole-Besiddelse, Adelsgods og borgerlig Besiddelse). I fjerde og sidste Tabel belyses, ligeledes amtvis, Ejendommenes Størrelse efter Hartkornstilliggende.

Disse Tabeller har Henrik Pedersen personligt udarbejdet paa Grundlag af sin Gennemgang af det endnu bevarede, meget udførlige og nøjagtige Materiale vedrørende Matriklen 1688, og hans Arbejde er saaledes intet mindre end et statistisk Tabelværk over Danmarks Jordbrug for 250 Aar siden — en Forløber for de moderne Tabelværker, det Statistiske Departement

siges, at Fremtidens statistiske Opgaver fuldt saa meget kræver en energisk og maalbevidst Indsamling af Iagttagelser som en Udvikling af specielle matematiske Formler og Hjælpemidler. Bogen har en stor Mission paa dette afgørende Punkt. Den er samtidig udkommen paa Tysk, og man maa haabe, at det vil føre til, at den maa blive læst ogsaa i engelsktalende Lande.

En Anmeldelse af den foreliggende Bog slutter naturligt med et Ønske om, at det maa lykkes den fremtidige Lærer i Statistikens Teori stadig at forny det Fag, hvis Stade ved Københavns Universitet har været dette — og ikke blot Statsvidenskaben — til saa stor Gavn og Hæder.

Jens Toftegaard.

HENRIK PEDERSEN: **De danske Landbrug.** Fremstillet paa Grundlag af Forarbejderne til Christian V's Matrikel 1688. 482 S. Gyldendalske Boghandel. København 1928. Pris 12 Kr.

Da Lektor Henrik Pedersen i Februar 1926 døde, efterlod han sig et næsten færdigtrykt Værk, som en Kreds af Venner nu har udgivet med Støtte fra Carlsbergfondet. Det statelige Værk paa over 500 Sider giver i tabellarisk Form en Oversigt over Ejendommene her i Landet i Aarene 1682—88, deres Hartkornstilliggende og det dyrkede Areal. I Værkets Tabel I er disse Oplysninger meddelte for hver Bosættelse, d. v. s. Landsby eller enligt liggende Gaard, og for hver Landsby gives der Oplysning om Antallet af Gaarde og Huse med Hartkorn, Antal Huse uden Hartkorn samt anden skyldsats Jord. En Sammentælling oplyser, hvor meget Hartkorn og hvor stort Areal i Tdr. Land Landsbyen havde. I Tabel II er disse Oplysninger meddelt summarisk for Herreder, Amter og Landsdele. Tabel III giver for hvert Amt Oplysning om „Besiddelsesforholdet“ (Krongods, Kirkegods, Universitets- og Skole-Besiddelse, Adelsgods og borgerlig Besiddelse). I fjerde og sidste Tabel belyses, ligeledes amtvis, Ejendommenes Størrelse efter Hartkornstilliggende.

Disse Tabeller har Henrik Pedersen personligt udarbejdet paa Grundlag af sin Gennemgang af det endnu bevarede, meget udførlige og nøjagtige Materiale vedrørende Matriklen 1688, og hans Arbejde er saaledes intet mindre end et statistisk Tabelværk over Danmarks Jordbrug for 250 Aar siden — en Forløber for de moderne Tabelværker, det Statistiske Departement

ment udsender. Ved Siden heraf har Arbejdet stor topografisk Betydning, idet man fra Sogn til Sogn finder Oplysning om de gamle Landsbyer, og saaledes kan følge Bebyggelsen her i Landet helt ud i de Egne, hvor Landsbyen afløses af Enkeltbosættelser. Cand. mag. *Helge Nielsen* har hertil udarbejdet et Stednavneregister med over 11000 Navne. I en Indledning har Underarkivar *Svend Aakjær* givet en Redegørelse for Henrik Pedersens Plan for Arbejdet, og herunder meddelt interessante Oplysninger om, hvorledes Regeringen i 1680'erne magtede det store Arbejde at matrikulere og skyldsætte al Danmarks Jord.

Naar man ser dette imponerende Værk, savner man jo bittert en Tekstafdeling, der viste, hvad der kunde udledes af disse Tabeller til Belysning af Datidens økonomiske Historie og særligt naturligvis Landbrugshistorien. Sygdom og Død forhindrede Henrik Pedersen i at udføre denne Del af det planlagte Arbejde, men han har i 3 mindre Afhandlinger i Historisk Tidsskrift vist, hvad der ligger gemt i det mægtige Talmateriale.

I Afhandlingen „Om Udsæden og det dyrkede Areal paa Falster“ fastslog han Betydningen i Matriklen 1688 af Begrebet „Udsæd“, nemlig som Udtryk for hele det Areal, der var under Rotation, ikke for det Areal, som det enkelte Aar bar Afgrøde. I Forbindelse hermed belyste han Vanskeligheden ved at fastslaa Størrelsen af det aarligt besaaede Areal, fordi Driftsformen ofte var forskellig for de forskellige Marker, der hørte til Landsbyen.

I „Nogle Træk til Belysning af Hovedgaardsbedriften i sidste Halvdel af det 17de Aarhundrede“, gav Forf. paa Grundlag af sit Materiale en meget interessant Udredelse af Hovedgaardenes Historie, deres Opstaaen enten som Nybrud i hidtil udyrkede Egne eller som Dele af den gamle Landsby. Han paaviste her Tilfælde, hvor Hovedgaarden endnu helt eller delvis var i Driftsfællesskab med Landsbyens Bønder, Tilfælde, hvor den havde skilt sig ud fra Landsbyen (og bemægtiget sig Byens Overdrev), og endelig Tilfælde, hvor Hovedgaarden — som Gøgeungen — havde kastet Bønderne ud af Reden og nu sad inde med hele Landsbyens Jord, og med den gamle Landsbykirke liggende ene tilbage i Herregaardens Park.

I en særlig Afhandling om „Ødegaarde“ gav Forf. en Righoldighed af Oplysninger om det interessante sociale Fænomen, at Jorden kunde ligge øde hen, fordi ingen vilde dyrke

den. Han oplyste her, hvad man ikke tidligere havde vidst, hvor mange øde Gaarde og Huse det drejede sig om, og paaviste, hvad der var af største Interesse, at Vornedskabet ikke bidrog til at formindske Ødegaardenes Antal; skønt nemlig Vornedskabet kun fandtes paa Sjælland, havde denne Landsdel dog det største Antal Ødegaarde.

I disse 3 smaa Afhandlinger har Henrik Pedersen vist, hvorledes han selv kunde gøre det døde Talmateriale levende, og det er trist, at han ikke naaede at fuldende sit Arbejde, fordi han, mere end nogen anden, sad inde med Betingelserne for at kunne gøre det: fra de unge Aar Kendskab til praktisk Landbrug, grundig historisk og socialøkonomisk Viden, en inderlig Fordybelse i og Kærlighed til selve Emnet, og endelig en videnskabelig Redelighed, som kun faa har den. Det er en rig Arv, Henrik Pedersen efterlod sig ved sin Død, og man maa jo haabe, at andre vil kunne tage Arven op efter ham.

Vilhelm Elberling.

FRED. VEDSØ: **Danmarks Industri.** Nyt socialt Bibliothek. 256 S. Martins Forlag. Kjøbenhavn 1928. Pris 4 Kr.

Bogen er udsendt af „Fællesudvalget for social Litteratur“ og er tænkt som et Supplement til den tidligere udsendte Bog „Industrien, Muligheder og Vilkaar“, idet dette Værk behandlede Industriens Problemer i Almindelighed, medens det nu foreliggende Arbejde behandler de enkelte Industrier paa historisk Baggrund. Forfatteren har udarbejdet Bogen med Henblik paa Anvendelse i Studiekredse og har ved Slutningen af hvert Kapitel givet praktiske Anvisninger med Hensyn til de Hjælpemidler, der bør benyttes ved Studiet.

Arbejdet omfatter langtfra samtlige danske Industrier, men ved at vælge de vigtigste eller de i en eller anden Henseende typiske og ved under Fremstillingen at lægge Hovedvægten paa de for hver Industri afgørende Punkter er det lykkedes Forfatteren at give en Skildring af dansk Industri, som er fri for trættende Skematisering, og dog gør Rede for alle Hovedtrækkene i industriel Erhvervsvirksomhed her i Landet.

Disse Skildringer af de enkelte Industrier optager Hovedparten af Bogen, saaledes at hvert Kapitel danner et afsluttet Hele begyndende med vedkommende Industris historiske Udvikling og iøvrigt med et ret forskelligartet Indhold. Afsnittet